

8. Селевко Г. К. Энциклопедия образовательных технологий: в 2 т. Москва: НИИ школьных технологий, 2006. Т. 1. 816 с.
9. Татарникова Л. Г. Педагогическая валеология. Санкт Петербург: PETROC, 1995. 348.
10. Терещук Г.В. Компетентнісний підхід як фактор зближення освітніх систем / Г.В. Терещук // Професійні компетенції та компетентності вчителя: матеріали регіонального науково-практичного семінару. – Тернопіль: Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2006. – С. 7-9.
11. Титаренко В.М. Підготовка майбутніх учителів технологій до формування в учнів основної школи здоров'язбережувальної компетентності у процесі трудового навчання: автореф. дис. ... на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.02 «Теорія та методика навчання технологій». Київ, 2017. – 24 с.
12. Трудове навчання. 5-9 класи: практ. посібник для вчителів / С. М. Дятленко, Р. М. Лещук, О. Ю. Медвідь; упоряд. С. М. Дятленко; за заг. ред. А. І. Терещука. – Х. : Ранок, 2017. – 128 с.
13. Хуторской, А.В. Ключевые компетенции как компонент личностно ориентированной парадигмы образования / А.В. Хуторской // Народное образование. – 2003. – №2. – С. 58 – 64.
14. Хьелл Л. Теории личности. / Л. Хьелл, Д. Зиглер. – СПб. : Питер, 2007. – 607 с. УДК 37.035:39(=1612):75

ВИХОВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ САМОСВІДОМОСТІ УЧНІВ ЗАСОБАМИ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА

Варданія Олена Олександрівна
Науковий ліцей №3 Полтавської міської ради
м. Полтава

Анотація: В статті розглянуто особливості виховання національної самосвідомості учнів засобами образотворчого мистецтва. Визначено, що образотворче мистецтво як навчальний предмет, має широкі можливості для ознайомлення учнів з різними видами декоративно-прикладного мистецтва. Зроблено висновки стосовно реалізації принципу національної спрямованості виховання при вивченні образотворчого мистецтва.

Ключові слова: образотворче мистецтво, навчальний процес, національна самосвідомість, принцип національної спрямованості виховання.

В умовах сьогодення наголос в українському суспільстві робиться на вихованні соціально значущих якостей шкільної молоді, що у подальшому визначає ставлення особистості до суспільства і держави, ставлення до інших людей, відношення до праці, до оточуючого середовища, до мистецтва та до себе.

Реалізація принципу національної спрямованості виховання ґрунтується на вихованні національної самосвідомості молоді, вихованні поваги до свого народу та шанобливого ставлення до його культурних надбань.

Засобами образотворчого мистецтва можна прилучати учнів до культурних духовних та матеріальних здобутків українців минулого, реалізувати у навчальному процесі завдання національно-патріотичного виховання [2; 3].

Досліджували різні аспекти організації національно-орієнтованого навчання і виховання такі науковці, як Є.Антонович, А.Вихрущ, П.Ігнатенко, В.Кузь, Л.Оршанський та ін.

Метою статті є розкриття особливостей виховання національної самосвідомості учнів засобами образотворчого мистецтва.

Формування в учнів системи основних компонентів духовного світу: народного світогляду, національної психології, національного характеру і темпераменту, національного

способу мислення, народної моралі, етики, естетики та правосвідомості, національної філософії й ідеології, національної свідомості і самосвідомості відбувається завдяки національному вихованню.

Формування національно самосвідомої особистості – є один із найбільш важливих напрямів національного виховання. Сучасна система освіти сприяє формуванню у шкільної молоді національної самосвідомості, оскільки базується на національній основі і дає можливість залучення до процесу навчання та виховання ідей національної філософії, народних ідеалів, традицій, звичаїв та обрядів.

Це сприяє етнізації підростаючого покоління, формуванню в нього національної гідності, почуття поваги до інших народів, прихильності до розбудови національної державності, усвідомленні підростаючим поколінням важливості спрямування особистих дій, учинків відповідно до національних інтересів [4, с.56-57].

На основі передачі досвіду від одного покоління до іншого забезпечується народознавчий підхід до виховання підростаючого покоління. Це безпосередньо впливає на ефективне формування у підростаючого покоління національної самосвідомості. Цей процес тримається на всебічному і глибокому вивченні всього культурно-історичного розвитку і досвіду власного народу.

Декоративно-прикладне мистецтво є одним із компонентів, які синтезують соціальний досвід народу. Фахівці вважають народне декоративно-ужиткове мистецтво невичерпним джерелом культури народу, яке має унікальні можливості впливу на особистість, на формування її національного світогляду, характеру, духовності [2, с.25].

Зауважимо, що найдавніші види українського декоративно-прикладного мистецтва є ефективним засобом впливу на свідомість школярів з метою прищеплення любові до української культури, формування поваги до її надбань.

Образотворче мистецтво як навчальний предмет, дає широкі можливості для ознайомлення учнів з різними видами декоративно-прикладного мистецтва. Зупинимось на цьому питанні детальніше.

Аплікація є видом декоративно-прикладного мистецтва, що відомий здавна. Яскравими узорами здавна оздоблювалося багато предметів побуту і господарства: предмети домашнього вжитку, господарський інвентар, одяг, взуття. Основними матеріалами, що використовувалися раніше для аплікації, були шкіра тварин, вовна, а пізніше вовняні та шовкові тканини, шкіра.

На сучасному етапі аплікацію розглядають як вид художньої діяльності, коли зі шматочків шкіри, тканини або паперу вирізують окремі елементи, а потім кріплять їх до основи – фону. При цьому матеріалом-основою, як правило, служить дерево, щільний папір, картон, тканина.

Важливим видом декоративно-прикладного мистецтва, з якими учні ознайомлюються на уроках образотворчого мистецтва – є писанкарство. Українська писанка – це самобутнє явище культури українського народу. Роки незалежності України позитивно позначилися на відродженні та популяризації писанкарства як одного із найдавніших видів народного декоративно-прикладного мистецтва. На даний час процес декорування яєць характеризується використанням поряд з традиційними техніками писанкарства й нетрадиційних. Але саме використання традиційних технік писанкарства, основних елементів орнаменталістики та символіки забезпечує існування писанок, дряпанок, мальованок, крапанок у їх класичному вигляді.

Ознайомлення шкільної молоді із давніми зразками писанкового розпису є можливим. Наприклад, у Полтавському краєзнавчому музеї зберігається частина унікальної колекції писанок К.Скаржинської (понад 450 одиниць). Зазначимо, що початкова колекція [великодніх яєць](#), які збрала меценатка [Катерина Скаржинська](#) у [1888-1905](#) роках, виставлялась у її приватному краєзнавчому музеї у [Лубнах](#).

«Писанка – абсолютно унікальний витвір народного генія», – пише Віра Манько [5, с.7]. В писанках український народ виявив свою здатність до творчого мислення, художнього

узагальнення навколишнього світу. Оригінальний орнамент писанок несе прадавні символи світорозуміння і природи.

Не менш цікавим видом декоративно-прикладного мистецтва є українська народна вишивка. На заняттях з образотворчого мистецтва створюються сприятливі умови для ознайомлення учнів із знаками і символами в українській вишивці (сонця, води, берегині, продовження життя тощо). Вивчення учнями основ побудови композиції на основі зразків української народної вишивки ґрунтується на формуванні знань з наступних питань: орнамент, види орнаментів; рапорт; композиція вишивки; кольори у вишивці; символічне значення кольору в українській вишивці; поєднання в композиції вишивки візерунка та кольорової гами; стилізація реальних форм; створення ескізу візерунка для вишивання.

Таким чином, ефективним засобом національно-патріотичного виховання учнівської молоді є її дієве прилучення до надбань національної культури в сфері декоративно-прикладного мистецтва. В рамках опанування образотворчого мистецтва, як навчального предмета, є широкі можливості для ознайомлення учнів із різними видами декоративно-прикладного мистецтва, що дозволяє органічно реалізувати принцип національної спрямованості виховання.

Перелік використаної літератури:

1. Антонович Є. А. Декоративно-прикладне мистецтво: навч. посіб. для студ. пед. ін-тів / Є. А. Антонович, Р.В. Захарчук-Чугай, М. С. Станкевич. – Львів : Світ, 1992. – 270 с.
2. Гевко О. Суть та особливості національно-патріотичного виховання засобами декоративно-ужиткового мистецтва / Оксана Гевко // Рідна школа. – 2003. – № 5. – С. 25–26.
3. Система виховання національної самосвідомості учнів загальноосвітньої школи: Методичний посібник для вчителів / За ред. Д.О. Тхоржевського. – К.: Видавничий відділ ТДПУ, 1999. – 296 с.
4. Кудря О. Науково-методичні аспекти формування національної самосвідомості в учнів у процесі трудового навчання / О. Кудря // Нова педагогічна думка. - 2017. - № 3. - С. 55-58. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npd_2017_3_17
5. Манько В. Українська народна писанка. – Львів: Монастир Монахів Студитського Уставу, Видавничий відділ «Свічадо», 2001. – 55 с.

УДК 008(477):620.1.08

ПРИЛУЧЕННЯ ШКОЛЯРІВ ДО НАЦІОНАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ У ПРОЦЕСІ ЇХ РОБОТИ З РІЗНИМИ КОНСТРУКЦІЙНИМИ МАТЕРІАЛАМИ

Збаранська Анна Анатоліївна

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка
м. Полтава

Анотація: В статті розглянуто особливості прилучення школярів до національної культури, методику навчання учнів таким видам декоративно-прикладного мистецтва, як українська вишивка та в'язання. Зроблено висновок, що у процесі виготовлення виробів декоративно-прикладного мистецтва учні працюють з різноманітними конструкційними матеріалами.

Ключові слова: національна культура, трудове навчання, технології, декоративно-прикладне.